

دەستنقیسا دانەیا ۱۷۳۱ی یا مەم و زینى و چەند تیبینین هەلسەنگاندنى

هێرش کەمال رێکانى

بەرپرستى سەنتەرى قوبەهان بۆ فەکۆلینى بەلگەنامە و دەستنقیسان ل بەهدینان

ژى دانەیا سالا (۱۱۴۴مش / ۱۷۳۱ز) یە ئەوا ژلایى
(مەلا محەممەدى مەكۆرى) فەهاتى یە نەسخ كرن، ل
سالا (۲۰۲۴) ژ لایى سەیدایى مە (تەحسین ئیبراهیم
دۆسكى) فەهاتى یە بەرھەفكرن و چاپكرن، ژبەر كو
دانەیا چاپكرى دا ھندەك تیبینى بەرچاڤ بووینە،
لەورا د ئەفئى نقیسینى دا دى چەند تیبینیان ل سەر
دەبنە دیار كرن دگەل بەرچاڤكرنا چەند نمونە یەكان
ژ وان ھەقەركرنا دانەیا دەستنقیس و فەگواستنا وى
د چاپكرنى دا.

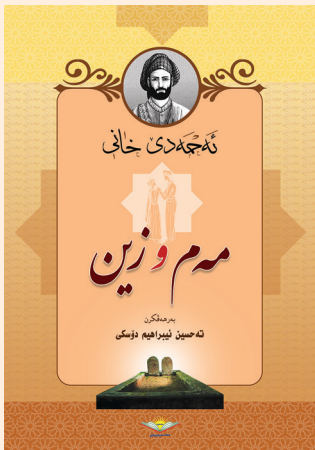
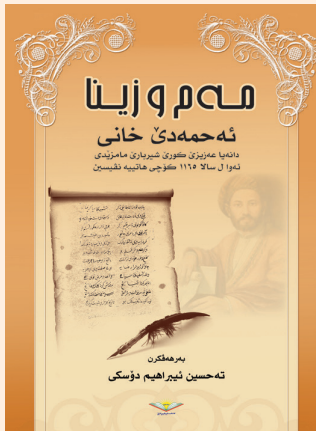
دناڤ دیرۆكا ئەدەبیاتا كوردی یا کرمانجی دا،
مەم و زینا سەیدایى مەزن (ئەحمەدى خانى) ژ وان
شاكارین بلندین ئەدەبى و نەتەوہیى یە كو پتر ژ
ھەمى بەرھەمپن دى یین ئەدەبى بەختى پاراستنى
ھەى، ئانكو گەلەك زانا و فەقە و شاگردان ب
دانەیین دەستنقیس (نەسخكرنى) فەگواستى یە و
ل جەھ و دەفەرین جودا جودا بەلاقە بوویە، لەورا
ژى ھەر چەند ھەيامەكان دانەك یان دانەیین جودا
جودا یین وى دەینە دیتن كو میژوويا وان پتر نیزیكى
سەردەمى (خانى) بیت، ژ وان دەستنقیس و دانەیان

کورتیک دہر بارہی دہستقیسا دانہ یا (مہلا محمہد مکوری)

ئەف دانە یە ئیک ژ کەفترین دہستقیسین مەم و زینئ یە، ئەوا میژوو یا وی فەدگەریت بو (۱۱۴۴مش) کو دیتە (۱۷۳۱ز)، ژ لایئ (محمد الغریب) کورئ سلیمان مکورئ ل گوندئ (شیخ عومەر) ل دەقەرە خامور هاتی یە نفیسین، نافبرئ کورتی یا نافئ خو (میم و حی) ژ ی بکارئینایە؛ ئانکو (محمد)، کو هەلبەستقانی مەزن فەقیهئ تەیران ئەف ناسناف و هیمایە (میم و حی) بو

دەرازیگ :

ل سال ۲۰۲۰ دەمئ ئەف دانە یە ب دەست مە کەفتی، مە ب فەر دیت کو بو چاپکرنئ بەرھەف بکەین و ئەو ژ ی بکەفیتە دناف چاپکریان دا، دا کو فەکۆلەر مفای ژئ بینن، چونکی هەر دانە یە کا دەستقیسا مەم و زینئ نەخاسمە یین میژوو یا وان نژیکی سەردەمئ خانئ، دیت پتر یا تمام و بنەجەتر بیت (بەلئ مخابن ئەف دانە یە نەیا ل دویف ئەفئ ہزرکرنئ بو!)، چونکی گەلەک کیماسی د مالک و رینقیسئ دا هەنە و زیدەبارئ کو چەندین مالک ژئ دکیمن و پیش و پاشی د بابەتان دا هەنە و چەندین بابەت بئ نافونیشانن و ہندەک بابەت بووینە تەمامەتی بو بابەتەکی دی، ئەم بەحسئ کیماسین دانە یئ ناکەین چونکی سەیدایئ تەحسین ب خو ژئ د بەرھەفکرنئ دا ئاماژە ب چەند کیماسیان دایە، یا مە دقیت ل قیرئ بەحس بکەین ئەو کو جہئ دەستخۆشی یئ بوو کو سەیدایئ تەحسین ئەف دانە یە ل سال ۲۰۲۴ ل دەزگەھا سپیرئز دا چاپکرن، بەلئ دەمئ مە دانە یا چاپکری دیتی و خواندی، ل دەمئ مە کار ل سەر بەرھەفکرن و توژاندنا مەم و زینئ کری کو مە دانە یە کا سال (۱۷۶۹) کری یە بنیات و دگەل چەندین دانە یین دی یین کەفن (کو دوو ژ وان ژ لایئ سەیدایئ تەحسین فە هاتینە چاپکرن و یا سال ۱۷۳۱ ئیک ژ وانە) (بەرھەفکرن و توژاندنا مە بو چاپئ بەرھەفە)، مە بو ہەفبەرکرنئ لیزفرین بو دەستقیسئ و بەرھەفکرن سەیدای ب خو ژئ کر، د ئەنجام دا چەندین کیماسین فەگواستن و گوہۆرینئ کەفتنە بەرچافین مە، لەورا مە ب فەر دیت چەند ژ وان تیبیان بو خواندەفان ب دەینە دیارکرن و ب وی ئومیدئ بو فەکۆلەرەن ژئ ببیتە جہئ مفای و لیزفرین و ئاگەھی یئ بو ئەو مالکین ماین، چونکی د ئەفی بابەتی دا دی بتنی ہندەک فوونەیان ئینین، وەکی دی د شیان دایە خواندەفان ل پەرتووکا چاپکری بزفریت و دگەل دەستقیسئ ہەفبەر بکەت، چونکی دەستقیس ب تەمامی ژئ دگەل پەرتووکی ہاتیە دانان.

نافئ خو یئ ئەدەبی بکارئینابوو، نافئ کورئ وی ژئ ل سەر پەراویژەکن ہئیە ب نافئ (سلیمان کورئ مەلا محمەد کورئ مەلا سلیمان)، ہەژئ یە بیژین کو زیدەبارئ کەفاتی یا میژوو یا وی بەلئ چەندین جوداہی و کیماسی تیدا ہەنە و چەندین مالکین وی ژئ دکیمن. ہەر وہکی مە ئاماژە پیدای کو ہەر چەندە ئەف دەستقیسە ل سال ۲۰۲۴ ژ لایئ سەیدایئ (تەحسین

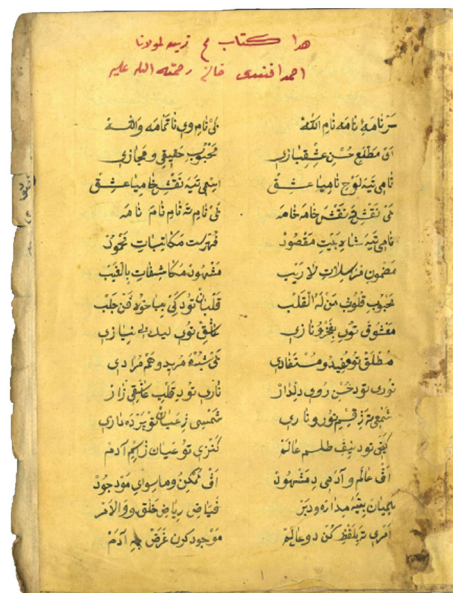
مہم وزین

تجارتین اناجیا دستنقیسی و ہاہیرکرن دہال کہلترین اناجیان

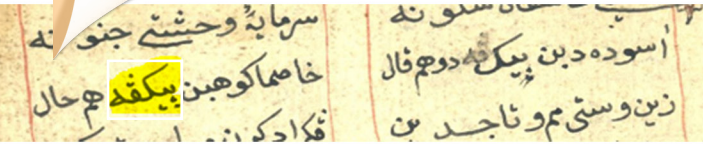
بہرہ فکرن و فہرارتن
ہسرتش کسہ مسال ریکلسی

تیراہیم دوسکی) فہ ہاتی یہ چاپکرن^(۲)، بہلے ژ بہر کول چہ ندین جہان کیم و کاسی و پیش و پاشی و گوہورین د ہندک پہ یقان دا ہنہ، لہورا مہ بو فہوژارتن و توژاندنی لیزفرین بو دەستنقیسی ب خو کریہ، ئەفین ل ژیری ژی چہند مہوونکن ژ وان کیم و کاسی و پیش و پاشی و گوہورینان.

لاپەر	چاپکری (ت.د.)	دەستنقیسی	لاپەر	ر
۱۱۵	... (و لئ) (د وئ) ...	۳۲	۱
۱۱۶	... تە فەرروج و تە فەرروجی (کرن)	۳۲	۲
۱۱۸ میرەکن (کرن)	۳۳	۳
۱۱۹ پەنگی گھەزی	۳۳	۴
۲۷ مودغەم (مولغەم)	۳۶	۵
۱۲۸	قوریان بدە ...	قوریان (بکە) ...	۳۶	۶
۱۳۰	لہورا کو نہبت ئەگەر ...	لہورا کو ئەگەر نہبت) ...	۳۷	۷
۱۳۷	خاسما کو ہہن ب یە ک فہ	خایما کو ہہن (پیکفہ) ...	۳۹	۸
۱۴۰ فورقان ب نہ یین (قورئان)	۴۰	۹
۱۷۹ شە کەر (قەدەح) ...	۵۱	۱۰
۱۷۹ قەدەح (شە کەر) ...	۵۱	۱۱
۱۸۵	ئەمما کو غزال نہ بوو ...	ئەمما (نہ غزالە ک بوو) ...	۵۳	۱۲
۱۸۸	ماینە	(ئەم) ماینە	۵۳	۱۳
۲۳۱ غە چە ب ب (غەرەچ) ...	۶۶	۱۴
۲۳۸	قانونی بکە ی وسان ...	قانونی (وسا بکی) ...	۶۸	۱۵
۲۷۷	ئەف مالکە نہ ہاتیہ دانان! نانکو ژ دەستنقیسی نہ ہاتیہ فہ گوہاستی (ہاتیہ ژبیرکرن)	ہن وہیل حەببین ژ پەنگی تاجدین ہن دەر دگوزین وہکی مہم وزین	۸۱	۱۶

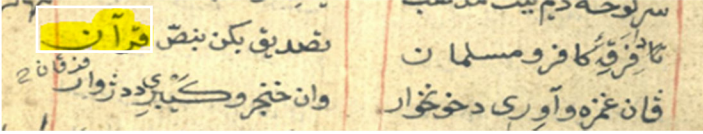

(۸)

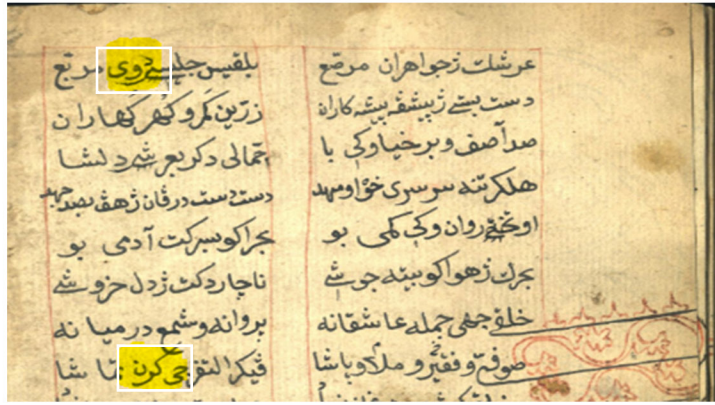

نمونہ بین دستنویسی ل دویف ریڑبه ندیا د خسته ی دا

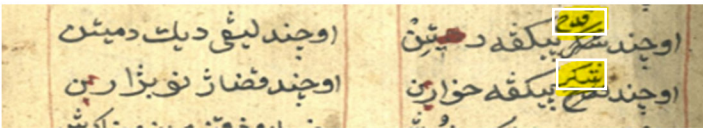
(۹)

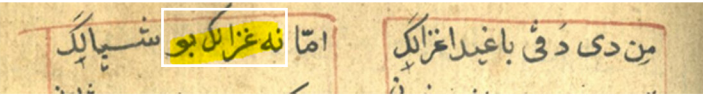
(۱) و (۲)

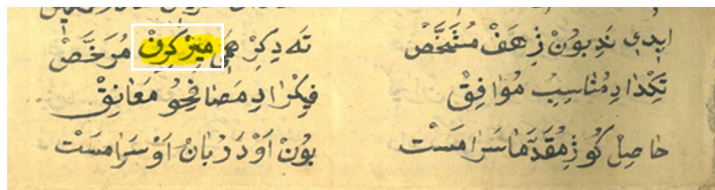
(۱۰) و (۱۱)

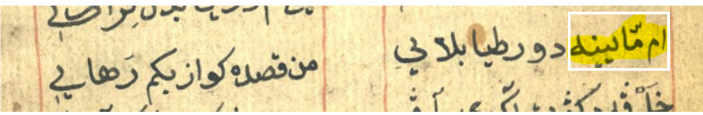
(۱۲)

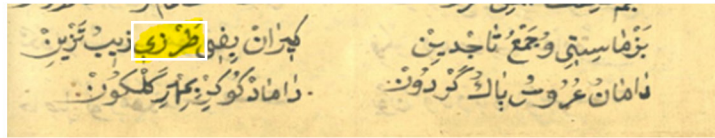
(۳)

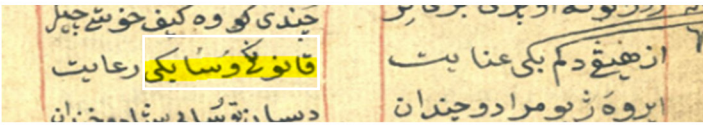
(۱۳)

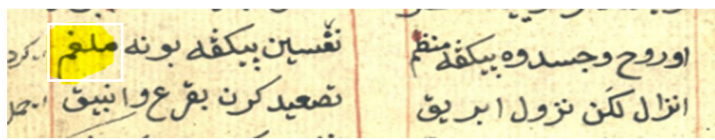
(۴)

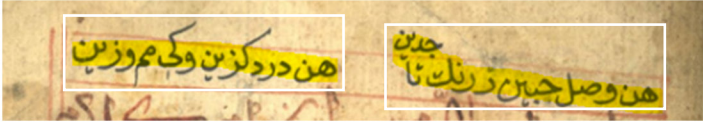
(۱۴)

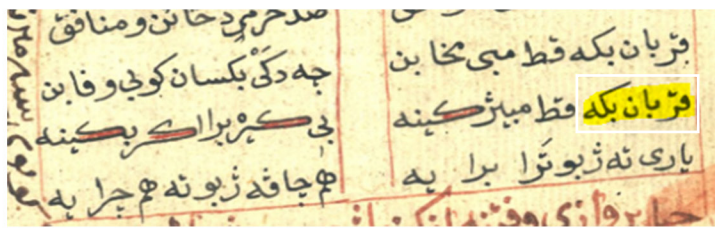
(۵)

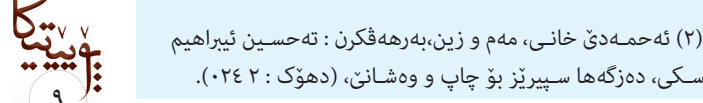
(۱۵)

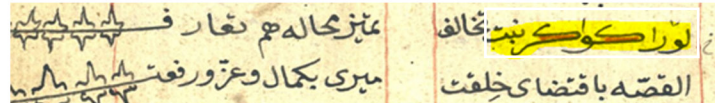
(۶)

(۱۶)

(۷)

(۱) ٹہمہدئی خانی، مہم و زینا ٹہمہدئی خانی دانہیا عزیزئی کورئی شیربارئی مامزیدی ٹہوا ل ساللا ۱۱۶۵ کۆچی ہاتیبہ نفیسین، بہرہفکرن : ٹہحسین ٹیبراہیم دۆسکی، دہزگہا سپیریژ بۆ چاپ و وەشانئ، (دھۆک : ۲۰۰۸).

(۲) ٹہمہدئی خانی، مہم و زین، بہرہفکرن : ٹہحسین ٹیبراہیم دۆسکی، دہزگہا سپیریژ بۆ چاپ و وەشانئ، (دھۆک : ۲۰۴۲).